

Дуже цікаво пізнавати нашу справжню історію, історію видатних українців».

Проте не лише історики Заповідника діляться своїми напрацюваннями. Так, 15 квітня 2024 р. спільно з Дніпропетровською обласною універсальною науковою бібліотекою ім. Первоучителів слов'янських Кирила і Мефодія був організований вебінар «Українська культура в умовах російської збройної агресії: досвід співпраці, комунікація, спільні проекти», де працівники бібліотеки та Заповідника обмінялися досвідом роботи під час війни, вдалими практиками та реалізованими проектами, спрямованими на популяризацію й поширення знань задля відновлення історичної справедливості.

Новим для Заповідника форматом роботи стали прямі ефіри в мережі «Фейсбук», запропоновані працівниками бібліотеки на Вишгородській, 29 (м. Київ), які систематично

запрошують на такі заходи науковців.

Підбиваючи підсумки, можна стверджувати, що культурні інституції - це місце об'єднання українських громадян не лише для представлення напрацювань у сфері культури й мистецтва, а загальне гуртування українців з метою збереження української ідентичності та свідомості.

Національний заповідник «Гетьманська столиця» щиро вдячний усім професіоналам бібліотечної галузі, які відгукуються на звернення щодо партнерства. Ми високо цінуємо діяльність бібліотек України і запрошуємо до плідної співпраці, яка, сподіваємося, ще активніше розвиватиметься в майбутньому, а також сприятиме збереженню та розвитку української культури й історії. Ми відкриті до обговорення спільних ініціатив і форматів взаємодії та з нетерпінням чекаємо пропозицій щодо співпраці за електронною адресою: b.palaz@ukr.net.

БІБЛІОТЕКА В СЕЛІ: СЕРЦЕ ГРОМАДИ і ТА ОСЕРЕДОК ЗНАНЬ (з досвіду роботи Централізованої бібліотечної системи Хмельницької міської територіальної громади)

Тамара Козицька,
директорка Централізованої бібліотечної системи
Хмельницької міської територіальної громади,
Хмельницька область



Хмельницьку міську територіальну громаду було утворено 12 червня 2020 р. До її складу увійшло 25 населених пунктів, де проживає близько 293,2 тис. осіб. Бібліотечними послугами мешканців забезпечує Централізована бібліотечна система Хмельницької міської територіальної громади (ЦБС). Зараз це мережа з 29 бібліотек, що об'єднує книгозбірні, розташовані в місті Хмельницькому та селах громади. Головною в системі є Центральна публічна бібліотека, котра обслуговує користувачів майже в самому центрі Хмельницького.

Важливим етапом у житті ЦБС стало приєднання до неї 14 сільських книгозбірень. Це відбулося у 2021 р. у зв'язку з утворенням Хмельницької міської територіальної громади. Таким чином бібліотек у системі стало вдвічі більше.

Процес приєднання вимагав нових знань, часу, ресурсів, кропіткої роботи, адже відбувався одночасно в різних напрямках. Необхідно було сформувати документальну базу, затвердити новий Статут, налагодити матеріально-технічне забезпечення сільських філій, підключити їх до мережі Інтернет, багато уваги приділити роботі з фондами, кадрами та іншим важливим питанням. Зокрема, три бібліотеки переїхали до інших приміщень з метою поліпшення умов

праці та обслуговування користувачів.

Над процесом приєднання сільських книгозбірень до ЦБС багато працював колектив Центральної публічної бібліотеки, який впорався з викликами і набув нового досвіду. Чимало зусиль доклали й працівники міських філій ЦБС, фахівці яких узяли на себе безпосереднє кураторство над сільськими бібліотеками.

Для успішного налагодження роботи було потрібно поповнити багаж знань працівників. Тому у 2021 р. особливу увагу приділили навчанню бібліотекарів сільських книгозбірень-філій, що приєдналися до ЦБС. Для них проводили індивідуальні практикуми: «Етикет ділового листування», «Організація та технологія бібліографічного обслуговування»; «Бібліографічне видання: загальні вимоги до змісту та оформлення», «Робота у *Microsoft Office*», «Бібліотека - хаб цифрової освіти: нові послуги, нові можливості». Зокрема, під час практикуму «Етикет ділового листування», окрім роботи з *gmail-поштою*, бібліотекарів сіл громади навчали використувувати й інші ^{^oo^}/e-сервіси, як-от *google-поиск*, та спільної роботи в доод/е-документах.

Під час семінару «Основні регламентуючі документи в діяльності бібліотек» обговорили перспективи розвитку та деталі співпраці книгозбірень-філій з місцевою владою та громадськими організаціями. Бібліотекарки-учасниці

3 досвіду роботи

познайомилися зі структурою ЦБС, дізналися про особливості та принципи документообігу, книговидачі та обліку літератури, яких дотримуються бібліотеки-філії. Кожна філія отримала свого куратора - спеціаліста з міської книгозбірні. Учасникам семінару було поставлене завдання якомога швидше переформатувати свою діяльність та набуті навичок комп'ютерної грамотності, а також навчитися достатньо якісно розповідати про свою роботу через різні засоби інформування. Для того щоб визначити рівень володіння комп'ютерними навичками та ефективно спланувати заходи з підвищення кваліфікації, проведено анкетування.

З метою налагодження мистецької, літературної комунікації та взаємодії між приєднаними бібліотеками й культурними діячами краю на семінар запросили голову міської організації НСПУ Віталія Міхалевського та спільчанина Михайла Цимбалюка. Вони розповіли бібліотекаркам про літературне життя міста, міські та обласні письменницькі спілки та те, яким чином можна спільно влаштовувати різні літературні події та заходи.

Ще кілька онлайн-практикумів було організовано для ознайомлення бібліотечних фахівців з різними інтернет-сервісами, що допоможуть у проведенні заходів онлайн. Розроблено та розміщено на сторінках блогу «Методична скарбниця» в розділі «У записник бібліотекарю» детальні інструкції щодо їх використання.

Найпопулярнішою серед бібліотекарів стала платформа «Дія. Цифрова освіта» (таку назву вона мала на той час). Працівники сільських книгозбірень громади проходили такі онлайн-курси вперше. Найбільше зацікавили їх наступні: «Базові цифрові навички», «Як громадські статистичні цифровою», «Клуб Не Анонімних Блогерів. Як стати популярним на YouTube!», «Кіберняня», «Електронний підпис», «YezuYezu/iesi: онлайн-курс медіаграмотності».

У травні 2021 р. вже чотири сільські бібліотеки стали офіційними хабами цифрової освіти проекту «Дія. Цифрова освіта». Вони отримали по два комп'ютери в рамках проекту цифровізації книгозбірень, який реалізовувався Міністерством цифрової трансформації України. Відтоді жителі сіл користуються безкоштовним доступом до сайту «Дія. Освіта» та проходять навчання з цифрової грамотності.

У зв'язку з приєднанням до ЦБС 14 сільських книгозбірень затверджено додатковий кошторис, в якому виділили бюджетні кошти на функціонування новостворених бібліотек-філій. Облаштовано робочі місця у книгозбірнях, що стали хабами цифрової освіти: проведено інтернет, модернізовано техніку, встановлено ліцензійне ПЗ.

Таку діяльність бібліотеки вирішили закріпити документально, для чого підготували на громадське обговорення пропозицію проекту з навчання населення цифрових навичок. У 2020 р. м. Хмельницький приєднався до міжнародної ініціативи «Партнерство "Відкритий Уряд"» (ОйР),

У рамках участі Хмельницької міської ради в ОGP був затверджений «План дій із впровадження ініціативи «Партнерство "Відкритий Уряд"» на 2021-2022 роки». План був сформований спільно з громадськістю та охоплював три головні напрями, один із яких - розвиток цифрових компетентностей жителів громади (реалізація проекту «Цифрове волонтерство» та створення бібліотечного нетворкінгу «Smart громада»). У межах реалізації Плану дій ще п'ять сільських книгозбірень-філій отримали по ноутбуку.

Щоб краще зрозуміти потреби села, для ефективної співпраці організовано зустрічі представників влади та місцевих активістів і опитування серед мешканців. Виявилось, що дехто з жителів новоприєднаних сіл не знав про можливість от-



Спільна робота з цифрового навчання бібліотеки та Центру культури та дозвілля у с. Малашівці. Фото Л. Ратушняк

римання онлайн у! багатьох послуг та інформації з відкритих джерел. На відміну від міських бібліотек, де такі інформаційні послуги надаються вже багато років, для більшості сільських це був новий вид діяльності, тому по-

требував значної уваги. Велику допомогу у цьому процесі надавали старости старостинських округів, співпраця з якими допомогла налагодити ефективну комунікацію з громадами, заручитися підтримкою діяльності бібліотек. Для забезпечення якісними культурними послугами жителів сіл громади було об'єднано зусилля з працівниками новостворених Центрів культури та дозвілля.

Варто зауважити, що не всі працівники сільських книгозбірень підтримали такий динамічний темп роботи, тому були проведені кадрові зміни.

Оскільки 40% бібліотечного фонду сільських бібліотек становили зношені та застарілі видання, міська рада виділила додаткові кошти на його оновлення. Вже в червні 2021 р. передплачено періодичних видань на суму 19,8 тис. грн. У середньому кожна сільська філія отримувала п'ять назв періодики. За кошти міського бюджету фонди філій поповнилися понад 2 600 пр. нових українських книг вартістю майже 300 тис. грн. Також ці заклади отримали твори місцевих авторів за Програмою підтримки книговидавання та читачької культури у Хмельницькій міській територіальній громаді на 2021-2025 рр. «#Щодня Читай українською».

У сільських бібліотеках, приєднаних до ЦБС, стартувала повноцінна робота. Було вирішено познайомити читачів із розмаїттям місцевої літератури. Чудовою нагодою для цього став Хмельницький міський літературний фестиваль «Слово єднає!». Його ініціювала і вже не вперше проводила ЦБС. Новинкою і родзинкою фести-

валю 2021 р. став цикл «Марафон на колесах». Він передбачав творчі поїздки письменників до бібліотек сіл Хмельницької міської територіальної громади. У зустрічах брали участь члени Хмельницької міської організації НСПУ: Віталій Міхалевський, Микола Лук'янюк, Людмила Рудковська, Степан Шкапій. Під час спілкування неодноразово звучало від дорослих і маленьких читачів, що вони вперше зустрічаються з письменниками, а ті, зокрема, вперше відвідували ці села, хоча й розташовані вони недалеко від міста.

Відчувалася потреба познайомити хмельничан із селами новоствореної громади. Працівники Центральної публічної бібліотеки розробили віртуальну карту, куди нанесли всі населені пункти, що увійшли до її складу: 24 села та місто Хмельницький. Мапа стала інтерактивним інформаційним ресурсом, що містить коротку інформаційну довідку щодо інфраструктури обраного населеного пункту, площу та кількість жителів. А піктограма у формі книжечки означає, що в цьому місті чи селі є книгозбірня. Така бібліотечна ініціатива стала настільки популярною та своєчасною, що інформацію про неї розмістили на офіційних сайтах органів місцевого самоврядування та в більшості місцевих ЗМІ.

У 2022 р. в мережу хабів цифрової освіти входило вже п'ять сільських філій. Усі вони та ще два бібліотечні пункти ЦБС були під'єднані до інтернету і мали можливість надавати М-Ф/-доступ до нього.

На початку лютого 2022 р. стартував цикл індивідуальних практикумів «Використання комп'ютерних технологій у роботі бібліотекаря». Методисти ЦБС навчали працівників сільських книгозбірень роботи з *Microsoft Office Word*, *google-таблицями* та *dooodle-документами*. Працювали індивідуально з кожним або невеличкими групами по дві-три особи. Метою навчання було широке використання мешканцями громади різноманітних онлайн-сервісів. Отримані навички бібліотекарі передавали жителям своїх сіл.

Аби навчити працівників сільських бібліотек аналізувати наявні внутрішні й зовнішні ресурси для розвитку громади, було організовано тренінг «Розвиток громади на основі ресурсів». Учасники заходу ознайомилися з польським досвідом розвитку громад на прикладі методики *ABCD - Asset-Based Community Development* (розвиток спільноти на основі ресурсів). Зокрема, дізналися про види ресурсів і визначили, які внутрішні й зовнішні вклади необхідні для досягнення поставленої мети, виявили «неочевидні» ресурси громади й зафіксували свої напрацювання на карті, що стала кінцевим продуктом тренінгу. Цей захід відбувся 23 лютого 2022 р., а наступного дня всі постали перед новим викликом: розпочалося повномасштабне вторгнення рф. Бібліотеки та бібліотекарі стали на культурний захист нашої країни.

У сільських книгозбірнях-філіях ЦБС, як і в міських, було організовано пункти збору та видачі гуманітарної допомоги. Розпочалася потуж-

на співпраця з волонтерськими організаціями. Бібліотекарі плели сітки, ліпили вареники, готували консервацію тощо.

Усі бібліотеки вилучили з відкритого доступу видання російською мовою, активізувався процес списання. Бібліотекарям із сіл надавали методичну та практичну допомогу з питань комплектування та обліку фондів, організації та ведення каталогів.

Було розпочато збір книг для дітей, котрі через війну покинули свої домівки. Така ініціатива викликана реальною потребою. Люди, які тимчасово зупинилися в громаді, часто запитували в книгозбірнях книги, що у складний період здатні психологічно допомогти, розрадити, зробити проведений час насиченим, наповнити його позитивними емоціями. Але бібліотечні книги та журнали обов'язково потрібно повертати. А оскільки значна частина людей потрапляла до Хмельницького лише на декілька днів, після чого їхала далі, шукаючи прихистку від війни, за цей час було важко встигнути прочитати книгу. Тому в бібліотекарок виникла ідея збирати літературу, яку таким відвідувачам можна буде забирати із собою назавжди.

Тоді в громаду прибуло багато нових людей, їм та й місцевим мешканцям потрібно було розповісти про Хмельниччину. Тому в межах здійснення дослідницької діяльності на офіційному сайті ЦБС почала з'являтися інформація про родзинки новоприєднаних сіл громади. У такий спосіб усі охочі мали можливість ознайомитися з історичними пам'ятками, талановитими майстрами, легендами та цікавими місцями краю.

У 2022 р. було організовано та проведено літературний марафон «З українським словом до Перемоги», у межах якого відбувся наступний «Марафон на колесах» - цикл творчих зустрічей місцевих письменників із мешканцями сіл громади. 21 та 22 вересня разом із авторами Віталієм Міхалевським, Альоною Радецькою, Степаном Шкап'єм та Василем Горбатюком він мандрував до бібліотек сіл Пироговці, Давидківці, Малашівці.

Потреба розповідати про громаду ставала відчутнішою. Протягом 2023 р. за ініціативою Центральної публічної бібліотеки в закладах культури старостинських округів Хмельницької міської ТГ було започатковано цикл культурно-просвітницьких заходів під назвою «Візитівка мого села». Це збагатило життя місцевої спільноти різноманітними культурними подіями та творчою й мистецькою активністю. Крім того, заходи мали на меті популяризувати книгозбірні та культуру читання.

Перший захід, що відбувся 7 травня 2023 р. в Центрі культури і дозвілля села Мацьківці, залишив приємні враження у мешканців громади. Талановиті творчі колективи та виконавці зі старостинського округу представили яскравий концерт, підкресливши багатство місцевої культурної спадщини. Окрім того, на виставках були презентовані дитячі малюнки, книги та чудові світлини.

3 досвіду роботи

28 травня в селі Пирогівці відбувся мистецький захід, де брали участь працівники культури та жителі сіл Пироговецького старостинського округу. Організовано бібліотечні майстер-класи з виготовлення патріотичних виробів, а також краєзнавчу вікторину «Історія мого села». Завершився захід концертом за участю аматорських колективів та солістів із сіл Пирогівці, Пархомівці, Бахматівці та Прибузьке.

У селі Масівці на «Візитівку мого села» відвідувачі завітали 23 червня. Працівники культурних закладів Богдановецького старостинського округу організували концертну програму, майстер-класи з 3D-моделювання, книжкову виставку, бібліотечну вікторину та інше.

25 червня «Візитівку мого села» зустрічали в селі Іванківці, де жителі громади мали можливість ознайомитися з мистецькими цікавинками Олешинського старостинського округу. У межах цього заходу представлено концертну програму, проведено бібліотечний майстер-клас, книжкову виставку та майстерки з виготовлення виробів й оберегів. А родзинкою заходу стала дегустація різноманітних страв, приготованих за старовинними рецептами, яку влаштували гостинні господарі діда.

Цей цикл культурно-просвітницьких заходів дав можливість жителям сіл Хмельницької міської територіальної громади відкрити для себе різноманітні аспекти культури, мистецтва та історії рідного краю.

Завершальний захід циклу «Візитівка мого



**«Візитівка мого села»
в Копистинському
старостинському окрузі.
Фото Т. Козицької**

села» відбувся 6 липня 2023 р. у Копистинському старостинському окрузі. Для відвідувачів організували виступи місцевих колективів, майстер-класи з виготовлення виробів із глини, книжкову виставку, вікторину, виставку авторських ляльок та

робіт з бісеру, спортивні розваги для дітей.

Мети проекту - ознайомлення з селами громади, їхньою унікальністю, історією та культурою - було досягнуто. Поза іншим, під час названих культурних подій зібрано чималу суму для допомоги захисникам України.

Того ж 2023 р. бібліотеки ЦБС вчергове організували та провели літературний марафон «Слово єдне - перемогу наближає», у межах якого відбувся «Марафон на колесах» - цього разу письменники краю завітали до бібліотек сіл Олешин та Водички.

Війна ставила все нові виклики. Книгозбірні продовжували допомагати тим, хто боронить країну від ворога. У Масівській та Богдановецькій бібліотеках-філіях організували збір матеріалів для виготовлення окопних свічок, збирали допомогу для оборонців, прово-

дили благодійні акції, допомагали внутрішньо переміщеним особам.

3 березня 2023 р. в Пироговецькій бібліотеці-філії №18 розпочалися щомісячні зустрічі представників Хмельницької міської мобільної мультидисциплінарної команди з місцевими сім'ями, серед яких і сім'ї ВПО. Ця ініціатива у Хмельницькій міській територіальній громаді діє в межах реалізації проекту «Інтегрована підтримка через міждисциплінарні мобільні команди». Проект реалізується Міжнародним благодійним фондом «Українська фундація громадського здоров'я» у співпраці та за фінансової підтримки Дитячого фонду ООН (ЮНІСЕФ) і спрямований на підтримку діяльності мультидисциплінарних мобільних команд, які надають соціально-психологічні послуги особам, постраждалим від військових дій збройних сил рф.

Книгозбірні сіл за підтримки Центральної публічної бібліотеки почали активно налагоджувати співпрацю з представниками виконавчої влади, громадськими та благодійними організаціями. Спектр послуг книгозбірень розширювався, у тому числі й у напрямі обслуговування людей з інвалідністю та тих, хто перебуває в складних життєвих обставинах.

Пироговецька бібліотека-філія №18 у співпраці з соціальним працівником села почала доставляти за потреби книги користувачам додому, і не лише в Пирогівцях, але й у село Прибузьке.

Працівниця Бахматовецької бібліотеки-філії №20 двічі на місяць відвідує Бахматовецький будинок-інтернат для громадян похилого віку та осіб з інвалідністю. Кожен другий та четвертий четвер місяця вона проводить обмін літератури та здійснює огляди нових книг, періодичних видань.

Тісною є співпраця Іванковецької бібліотеки-філії №23 та Олешинської бібліотеки-філії №24 зі старостатом. У 2023 р. ці книгозбірні брали активну участь в організації дитячого польового табору «Подільська Січ». Іванковецька бібліотека має сталі традиції та повагу в селі. 15 травня 2025 року вона відзначила 100-річчя від першої згадки про неї.

Мацьковецька бібліотека-філія №25 співпрацює з Мацьковецькою гімназією та Мацьковецьким центром культури та дозвілля. Налагоджено роботу з місцевим костелом (Санктуарій Матері Божої Фатімської). У 2023 р. спільно було організовано свято Миколая для дітей ВПО, які проживають у Мацьківцях, дітей учасників бойових дій та з малозабезпечених сімей.

Протягом 2024 р. в старостинських округах Хмельницької міської ТГ тривав цикл культурно-просвітницьких заходів «День установи в старостинських округах». Метою проекту було ознайомлення жителів сіл із мистецькими закладами, бібліотеками, що працюють у громаді. У селах Олешин, Копистин, Мацьківці, Пирогівці було проведено презентації бібліотечних послуг.

Крім того, традиційно у вересні тривав лі-

тературний марафон. Зустрічі з письменниками краю організували книгозбірні сіл Копистин, Масівці, Пархомівці, Бахматівці.

На той час у мережу хабів цифрової освіти входило вже шість сільських філій, котрі обслу-



Робота хабу цифрової освіти в Богдановецькій бібліотеці-філії №21. Фото С. Бойко

говують користувачів сіл Хмельницької міської ТГ. Бібліотеки сіл Давидківці, Пирогівці, Богданівці, Масівці, а також Центральна публічна бібліотека, міські філії №№ 2, 7, 8, 9, 11, 13 взяли участь у проєкті «Здобуття цифрових навичок у бібліотеках - хабах цифрової освіти». Проєкт реалізує ВГО Українська бібліотечна асоціація за підтримки Програми розвитку ООН (UNDP) в Україні в межах «Проєкту підтримки Дія», що втілюється за фінансування Швеції та у співпраці з Міністерством цифрової трансформації України. Світлана Бойко, бібліотекарка Богдановецької бібліотеки-філії №21, представила досвід роботи хабу в межах проєкту на XIV Львівському міжнародному бібліотечному форумі.

Сільські бібліотекарі, які пройшли спеціальне навчання з користування платформою «Дія. Освіта», використовують її для проведення тренінгів для мешканців своїх громад. Це дозволяє допомагати людям, які не мають досвіду роботи з комп'ютером або стикаються із труднощами при користуванні цифровими сервісами. У сільських книгозбірнях потреба в таких послугах щоденно зростає, адже не кожен має можливість придбати комп'ютер або сучасний смартфон, аби з їх допомогою оплатити комунальні послуги чи знайти потрібну інформацію.

Хаби цифрової освіти стали потужним інструментом у боротьбі з цифровим розривом, сприяють економічному та соціальному розвитку сільських громад. Вони забезпечують усім охочим доступ до актуальної інформації та можливостей для самоосвіти, що особливо важливо для молоді та людей похилого віку.

Як хаби цифрової освіти, бібліотеки допомагають мешканцям оформлювати субсидії, одержувати довідки, реєструватися для отримання медичних послуг та розв'язувати інші проблеми через портал «Дія». Це значно спрощує доступ до державних послуг, оскільки людям більше не потрібно їхати до міста.

Наприклад, у бібліотеці допомогли оформити електронний цифровий підпис. Запит був цікавим та новим, і для бібліотекарки також. Разом із користувачем вони переглянули навчальний серіал «Електронний підпис» на порталі «Дія. Освіта», де у трьох серіях детально описано алгоритм дій та призначення цього цифрового інструмента. Ще одному користувачеві допомогли

вчасно оплатити штраф за порушення ПДР, скориставшись онлайн-банкінгом.

Досвід роботи «Хабів цифрової освіти» у бібліотеках-філіях узагальнено фахівцями Центральної публічної бібліотеки у відповідних виданнях, представлено на сайті: www.cbs.km.ua, використовується для адвокаційної діяльності.

3-4 грудня 2024 р. в м. Хмельницькому відбувся Форум відкритого врядування за участю представників Координаційної ради з питань реалізації в Україні ініціативи «Партнерство "Відкритий Уряд"», локальних учасників ініціативи, на якому було представлено другий План дій із впровадження ініціативи «Партнерство "Відкритий Уряд"» у Хмельницькій громаді на 2025-2026 рр. Одним із зобов'язань залишається розвиток цифрових компетентностей місцевих мешканців у бібліотеках громади.

На жаль, внаслідок російської агресії пошкоджено п'ять сільських бібліотек. Відновлення здійснювалося як за рахунок коштів міського бюджету, так і власними силами.

Підтримку для чотирьох сільських бібліотек, що



Книги, подаровані Пироговецькій бібліотеці-філії №18. Фото О. Євчишена

зазнали пошкоджень, надано завдяки партнерству з Публічною бібліотекою ім. Лесі Українки м. Києва в межах проєкту «Бібліотерапія». Кожна з цих книгозбірень отримала 30 тис. грн на книги та ноутбук.

У 2024 р. Пироговецька бібліотека-філія №18 з проєктом «Центр "Добро"»

стала учасницею конкурсу громадського проєкту Бюджет участі. Він був підтриманий громадою, і його авторка Аліна Войтюк здобула перемогу. Це перший проєкт у громаді, реалізований у сільській місцевості.

Проєктом «Центр "Добро"» передбачається створення простору для підтримки соціально незахищених верств населення в Пироговецькому старостинському окрузі. Його реалізація відбувається на базі книгозбірні. Саме тут облаштовано простір для навчання, розвитку та спілкування, проведення майстер-класів, тренінгів та лекцій, виїзних психологічних та юридичних консультацій. Було закуплено: меблі, ноутбуки (3 шт.), книги, ігри, кондиціонер, телевізор, маршрутизатор, багатофункціональний пристрій для друку. Вартість проєкту склала 350 тис. грн. Крім того, проведено ремонт приміщення (кімнати площею 27,5 м²) Пироговецької бібліотеки-філії №18 на суму 130 тис. грн.

Простір відкрив свої двері для відвідувачів напередодні Дня Соборності України - 21 січня 2025 р.

Сільські книгозбірні все більше відчувають себе частиною бібліотечної системи громади - ве-

3 досвіду роботи

ликої спільноти бібліотечних фахівців, де постійно тривають навчання, обмін досвідом, впроваджуються інноваційні підходи в роботі, реалізуються цікаві проекти та ініціативи. Свою роботу бібліотекарі всіх 29 книгозбірень Хмельницької ТГ представили громаді під час заходу «Парад бібліотек - 2024», який відбувся 31 січня 2025 р. Він довів, що, незалежно від того, велика бібліотека чи менша, працює в густонаселеному мікрорайоні міста чи у віддаленому селі, кожна є важливою і корисною, бо має своїх унікальних користувачів, цікаві історії, традиції тощо.

Робота триває, попереду ще багато завдань, цілей та викликів. Але пройдений шлях свідчить, що кожен новий крок - це можливість отримати досвід, досягнути успіху та здобути ще одну перемогу.

КНИГА ЗА РЕЦЕПТОМ: 500 КНИГ, ЯКІ ЗЦІЛЮЮТЬ, ЗА 30 ТЕМАМИ ПСИХОЛОГІЧНИХ ЗАПИТІВ

Команда Благодійного фонду «Бібліотечна країна» представила програму підтримки ментального здоров'я - бібліотерапевтичну ініціативу «Книга за рецептом». Вона допомагає використовувати читання - потужну силу історій - як інструмент підтримки ментального здоров'я в умовах війни.

Програму спеціально розроблено для фестивалю «Книжкова країна» на ВДНГ у м. Києві з метою популяризації читання як засобу психосоціальної підтримки. Під час двох пілотних реалізацій у 2024 р. бібліотекарі спільно з психологами виписали 650 книжкових рецептів для понад 300 відвідувачів.

Бібліотеки можуть застосовувати цей інструмент як у стаціонарних умовах, так і під час виїзних заходів у своїх громадах. Найбільшу ефективність він матиме за співпраці книгозбірень із соціальними службами, психологами, освітянами, інтеграції бібліотечних інституцій до програм підтримки ментального здоров'я, що реалізують органи місцевого самоврядування.

Чому це актуально зараз? Майже 5 млн ветеранів та членів їхніх родин знадобиться підтримка. Майже 10 млн українців відчуватимуть психологічні наслідки від війни та потребуватимуть психологічної реабілітації.

Досвід двох світових воєн минулого століття зумовив розвиток бібліотерапії спочатку для роботи з ветеранами, а згодом - з іншими категоріями громадян. Активне залучення бібліотек до психосоціальної підтримки могло би актуалізувати їхню роль у громадах і створити додаткові стимули для модернізації. Звісно, за умови підвищення кваліфікації у сфері психології та оновлення бібліотечних фондів відповідно до запитів користувачів, які проживають досвід війни.

Для реалізації програми «Книга за рецептом» були розроблені Бібліотерапевтична база книг та Протокол надання психосоціальної підтримки читачу-клієнту за допомогою книги.

Бібліотерапевтична база книг містить 31

Список використаних джерел

1. Віртуальна мандрівка територіальною громадою: Хмельницька територіальна громада тепер має свою віртуальну карту. Розробили її в центральній бібліотеці нашого міста // Проскурів. - 2021. - 25 берез. - №11. - С. 11.

2. Козак І. Сільські бібліотеки навчають цифровій грамотності / І. Козак // Голос України. - 2021. - 24 черв.-№117.-С. 6.

3. Руса Т. Кіберуроки в сільській бібліотеці: у Богдановецькій бібліотеці-філії №21, заняття провела бібліотекарка Світлана Бойко / Т. Руса // Проскурів. - 2024. - 22 лют. - №7. - С. 7.

4. У Пирогівцях презентували «Центр "ДОБРО"» // Проскурів : [офіц. сайт]. - Електрон, текст, дані. - Режим доступу: <https://proskurivplus.km.ua> (дата звернення 21.01.2025). - Назва з екрану.

тему запитів читачів і понад 500 рекомендованих видань. Базу розроблено експертами - літературознавцями, філологами, бібліотекарями та психологами, враховуючи також результати опитування «Читання під час війни», в якому взяли участь понад 150 респондентів. Літературна кураторка бази Леся Демська-Будзуляк, докторка філологічних наук (Інститут літератури ім. Т. Г. Шевченка НАН України), зазначила: «Запропонована книжкова база є першим кроком до створення унікальної екосистеми, в якій на першому місці стоятиме людина, її фізичні, психологічні, духовні й інтелектуальні потреби. Це також можливість зв'язати воедино всі інституції й практики навколо книжки (автора, видавця, книгарню й бібліотеку), що допомагає відновлювати й тримати в балансі ментальне здоров'я».

Протокол надання психосоціальної підтримки читачу-клієнту за допомогою книги розробили психотерапевти Центру психічного здоров'я Національного університету «Києво-Могилянська академія» відповідно до принципів Гуманітарної хартії і мінімальних стандартів при наданні гуманітарної допомоги в надзвичайних ситуаціях.

Партнерами реалізації акції виступили публічні бібліотеки Солом'янського району та Центр психічного здоров'я НАУКМА.

Бібліотерапія як метод соціальної підтримки успішно застосовується в багатьох країнах, що зазнали травматичного досвіду війни. Розвиваючий (неклінічний) напрям бібліотерапії доступний бібліотекарям, соціальним працівникам та освітянам і може допомогти в наданні необхідної психосоціальної підтримки особливо вразливим категоріям населення.

По додаткову інформацію звертайтеся до:

Тамари Сухенко - ініціаторки акції, фасилітаторки, психологині, співзасновниці Благодійного фонду «Бібліотечна країна», e-mail: tamara.sukhenko@gmail.com, тел.: (067) 239-83-70;